

Kakih šol potrebuje v sedanjem času kmetijski stan?

Spisal Anton Derganc.

(Konec)

V drugi vrsti morajo biti pa ljudske šole na deželi tudi zavodi, v katerih se pripravljajo otroci za dejansko kmetijsko življenje. Ako boče pa učitelj v tem obziru svojo nalogo izvrstno izvršiti, mora biti sam dobro podkovan v kmetijskih gospodarskih znanostih in se na vse strani soznati s kmetijskimi razmerami in gospodarskimi potrebami sploh, osobito pa taistega kraja, kjer slušbuje. Pri poduku mora vse porabiti, kar more pripraviti ljudstvo do prave narodne prosvete; on mora toraj najprvo ozirati se na kmečke potrebe svojih šolskih otrok, povod k temu dajejo mu stotere priložnosti, vsak predmet je zato pripraven. Kar se tiče poduka v posameznih predmetih, mora biti tako praktičen, da bodo potem otroci, ko začno samostojno gospodariti, vse nauke zamogli v dejansko življenje prevesti. — Iz računstva naj daje učitelj deci račune iz kmetijskega življenja, katere bode v različnih slučajih pri kmečkem gospodarstvu lahko porabila; ker se pa z računstvom posebno uri pamet in bistri otročji um, naj pazi učitelj zlasti pri kmečki mladini na to, da pripravlja ravno z računskimi vajami njen um in njeno pamet za praktično življenje, da bode potem znala razumno gospodariti in natančno preračunati vsako najmanjšo podvzetje, ter začela pri krajcarji hraniti in paziti na vsako malenkost pri kmečkem gospodarstvu. Pri čitanji berila zamore učitelj otroke v raznih kmetijskih strokah z mnogovrstnimi, za to pripravnimi vajami posredno podučevati ter jim veselje in pogum dajati za prihodnji kmetijski stan. Najlepšo priložnost za to ima pa učitelj pri zemljepisu in prirodeslovji; tu zamore otroke soznati s kakovostjo zemlje in podnebja njih rojstvenega kraja, s koristnimi, za domačo rabo in za obrtnijo potrebnimi rudninami in rastlinami, s koristnimi in škodljivimi živalimi, z domačimi pridelki v poljedelstvu in sadjereji, tako tudi z domačo obrtnijo, z eno besedo z vsem, kar mu rodi njegova rojstvena zemlja in prinaša domača obrtnost. Na ta način ne vcepljuje pa učitelj svojemu učencu samo veselja do kmetije, marveč tudi ljubezen do daljne in ožje njegove domovine. Vrh tega bi se moral prirodoznanski nauk kolikor mogoče združiti tudi s sadjerejo, da bi se namreč dečki, ki so spolnili uže deseto leto, vadili v požlahnenji sadnega drevja itd. Ker je pa pri gospodarstvu eden najvažnejših faktorjev v hiši gospodinja, katera podpira, kakor pravi uže stari pregovor, tri vogle hiše, mora toraj ljudska šola tudi za deklško vzgojo na deželi ravno tako, če ne bolj še, skrbeti, kakor za deško. Najprvo se mora pri tej vzgoji gledati na to, da se izrejšajo na naših ljudskih šolah sploh dobre in verne matere, kajti te se dandanes zelo redko nahajajo. Dajte nam dobrih mater in potem se bodo tudi sedanje žalostne družinske razmere takoj predrugačile. V rokah dobre gospodinje počiva blagostanje cele hiše, v rokah matere-gospodinje leži bodočnost vsega naroda, vsaj je materi izročena odgoja dece, „nade domovine“. Kakor bi se morali dečki od 10. leta naprej podučevati uže v sadjereji, bi se morala tudi dekleta v teh letih soznati z najvažnejšimi pravili v gospodinjstvu. Ker pa pri nas na Kranjskem traja šolska dolžnost do 12. leta, da morajo namreč otroci vsakdanjo šolo obiskovati, dokler niso spolnili 12. leto, od tega leta do 14. pa v zimskem tečaju ponavljalno šolo, v kateri se pa ne učé čisto nič novega — zaradi tega je ta šola tudi sploh zelo slabo obiskovana — bi bilo ravno v teh letih neogibno potrebno, da bi se

nauk o umnem kmetijskem gospodarstvu in gospodinjstvu v tej šoli nadaljeval, to se pravi, da bi se ponavljavne šole spremenile v kmetijske nadaljevalne šole, potem bi imele te šole še le pravi pomen.

Zapisnik državnih žrebcev Noriškega plemena, kateri so se nastavili po subvenciji za čas pojatve leta 1882.

Za leto 1882. je nastavljenih na Kranjskem 26 državnih žrebcev, katere imajo zasobniki po subvenciji, in sicer:

V kamniškem okraji 8:

V Imovici 1 rujavec;
v Trzini 1 črnorujavec;
v Vodica 1 črnoglavec;
v Lahovičah 1 rudečkast rujavec;
v Kapljivasi 1 temnorujavec;
v Škrjančevem 1 tigrast podlasičar;
v Beričevem 1 črnoglavec;
v Suhadoljah 1 serec.

V kranjskem okraji 7:

V Stražišči 2, tigrast vranec in lisec;
na Pristavi 1 tigrast vranec;
v Železnikih 1 rudečkast rujavec;
na Praprotni Polici 2, serec in višnjev rujavec;
v Podrečah 1 črnoglavec.

V radoljskem okraji 10:

V Zagorica 1 serec;
v Žerovnici 2, kostanjevec in rudečkast belec;
v Gorjah 2, sivkast belec in rujavec;
v Bistrici 1 kostanjevec;
v Srednji Vasi 1 temen kostanjevec;
na Zgornjem Otoku 2, kostanjevec in svitel rujavec;
v Presrenah 1 črnkast belec.

V ljubljanskem okraji:

Na Pešati 1 kostanjevec.

Zapisnik državnih žrebcev,

kateri so nastavljeni v žrebčarskih postajah za leto 1882.

Za čas pojatve v letošnjem letu je po 16 žrebčarskih postajah razdeljenih 34 žrebcev, in sicer:

V ljubljanskem okraji 10:

Na Selu 2, rujavec angleške mešane krvi, in meden belec, jutrovec iz Štajarskega;
na Studenci 4, belec Lipičan, meden belec Lipičan, svitel rujavec, angleške mešane krvi in svitel lisec Lipičan;
na Vrhniki 2, meden belec Radovčan, mešan jutrovec in temen lisec Norfolčan;
v Horjulu 2, rujavec angleške mešane krvi in svitel rujavec Anglež domačega plemena.

V krškem okraji 8:

V Rakovniku 2, rujavec angleške mešane krvi in rujavec angleški Radovčan;
v Spodnji Brezovici 3, svitel rujavec angleške mešane krvi, belec Lipičan in svitel lisec Lipičan;

✓ Škocijanu 3, belec Anglež domačega plemena, svitel rujavac angleške mešane krvi in temen rujavac angleški Radovčan.

V postojnskem okraji 4:

V Postojni 2, vranec in čokoladen belec, Lipičan;

✓ Kosezah 2, meden belec in rujavac Lipičan.

V logaškem okraji 2:

V Cerknici 2, belec in rujavac, Lipičana.

V novomeškem okraji 2:

V Grmi 2, svitel rujavac mešan jutrovec in rujavac Anglež.

V kočevskem okraji 5:

V Ribnici 3, svitel rujavac Lipičan in 2 medena belca jutrovca mešane krvi;

V Kočevji 2, meden belec jutrovec mešane krvi in meden belec Lipičan.

V metliškem okraji 1:

V Metliki 1 višnjev rujavac Lipičan.

V litijškem okraji 1:

V Velikem Gabru 1 meden belec Lipičan.

V kamniškem okraji 1:

V Trojanah rujavac Norfolčan.

Zivotopisne črtice.

Anton Alojzij Wolf,

knezoškof ljubljanski.

Spisal Ivan Lavrenčič.

II.

(Dalje.)

Cestita duhovščina sprejela je to poročilo z radostnim hvaležnim srcem, ter tudi svetni domoljubi in prijatelji uboge mladine veselili so se blazega početja. Usojamo si tu navesti, kar piše o Alojzijevejšči naš nedomestljivi, neumrljivi voditelj dr. Bleiweis v „Novicah“ l. 1846. str. 179:

„Njih ekscelencija, milostljivi ljubljanski knez in škof Anton Alojzi so z začetkam letošnjiga šolskiga leta osnovali v Ljubljani blagorejno za mladenče, za katero jim bo naša domovina vedno vedno hvaležna. Modrimu knezu, ki natanko poznajo potrebe naše šolske mladine, je že davnej skrb pri srci bila, kako bi se pomagati dalo pridnim pa ubogim mladenčam, zlasti tistim, ki poklic h duhovskemu stanu v sebi občutijo, de bi brez težav, ki jih uboštvo sabo prinese in dostikrat nar boljšim glavam pot v šole zapira ali jih saj v boljšim napredovanji zadržuje, zamogli svoj visoki namen doseči.

Milostljivi knez so tedaj sklenili v Ljubljani sobivališče (Convict) napraviti za kranjsko mladost, kjer bojo pridni in ubogi učenci od prve latinske šole noter do desete razun obleke z vsim prevideni, kar jim je za živež in za njih dušno in telesno omikanje potreba. Vadili se bojo tukaj tudi spodobne vunanje obnaše in lepiga zadržanja, kakoršniga je v sedanjih časih vsakimu človeku, naj bo stanú kakoršniga si bodi, silno potreba.

Ti napravi so dali milostljivi škof Anton Alojzi ime: „Alojzjanum (Alojzjevše ali Alojzevo) zato,

ker so mladost te blagorejne posebnemu varstvu sv. Alojzja priporočili, ki je bil od nekdej pobožnim mladenčam narlepši izgled.

Vsak domorodec, ki svojo domovino resnično ljubi, mora hvaležnega srca spoznati neizrečeno dobroto, ki so jo milostljivi knez s to napravo kranjski deželi skazali in ktera zasluži, de jo vsak ljudomil rojak po svoji moči podpira. Kér pa Alojzjeviše ima posebni namen, blage mladenče za duhovski stan zrediti, in kér bo ta mladenšnica vedno imé in čast duhovne naprave obdržala, vsak sam previdi, de jo bojo zlasti duhovni gospodje s posebnim veseljem podpirali.“

To se je tudi uresničilo. Uže prvo leto darovalo je 565 kranjskih duhovnikov 7225 gold.; med njimi so posebno globoko v žep posegli: prof. Metelko, ki je daroval 630 gold.; Šlakar, c. k. vodja ljublj. mestnih normalnih šol, 300 gld.; Cipler, župnik višnjegorski, 215 gld.; dekan Dolenec in župnik Holzappel vsak po 200 gold. Tudi dva duhovnika škofije lavantinske podarila sta mladenišnici, eden 100, drugi 50 gold. Izmed svetnih dobrotnikov daroval je prvo leto največ (50 gold.) Edvard pl. Scheuchenstuel.

Zopet drugi duhovni in svetni dobrotniki darovali so uže prvo leto žita in družih stvari za vsakdanje potrebe. Pozabili niso tudi na domačo semeniško kapelico, katero je blagoslovil 10. oktobra l. 1847. stolni dekan Karol Zorn. Tako jej je daroval zvonar Anton Samasa 6 lično izdelanih svečnikov; dekan Zorn dvoje mašnih knjig; nune ljubljanske in loške cerkvene obleke itd.

In kakor prvo leto, donašali so dobrotniki tudi druga prihodnja leta zdatnih doneskov, tako, da je brojila glavica sama (brez družega premoženja) o smrti velikodušnega mecena 40.023 gld. 12 $\frac{1}{2}$ nov. *) Donašali so pa tem rajši, ker je skrbel milostljivi knez s prečestitim vodstvom neumorno, da je mladenišnica častno spolnovala svoj namen. Donašal ni le namreč še vedno zdatnih darov, temveč pohodil je vsaj vsako lelo enkrat Alojzijance, ter slehernega posebej spodbujal k marljivosti in pravemu krščanskemu življenju.

In res! gojenci, svojim dobrotnikom hvaležni, učili so se z najboljšim vspehom in tako gojili najboljše nade, da bodo vrli učitelji človeštva v oziru dušnem in svetnem. Dasi so pa bili hvaležni vsem svojim dobrotnikom, gojili so vender najtoplejša čutila hvaležnosti do svojega preskrbnega očeta, prevzvišenega kneza Antona Alojzija; in prav so imeli, da so mu zapeli v zahvalo o njegovi zlati maši sledeči sonet:

„Zmed rož, ki Tvoja roka jih vsadila,
Ki ljubeznjivo za-nje še skrbi,
Narlepši milši ena zeleni, —
O de bi vedno rosa jo pojila!

Je Alojzjeviše, ki ga je naredila
Dobrote Tvoje milost, de stoji
V zavetje mladih src nedolžnosti, —
O deb' ta rož'ca nikdar ne vsahnila!

Zatoraj radi bi cvetlico vili
U venec, ki plete ga ljubezen Ti —
Dovoli to nam, oče dragi, mili!

Cvetlico, ki nam v srcu je pognala,
Ki v srcu vsem nam klije, zeleni,
Ti podamo — presrčna je zahvala.“

In čuti hvaležnosti bili so še toplejši po njega smrti, ker je imenoval v oporoki svoji Alojzijevejšče

*) Sedaj broji nad 100.000 gold.